

5545

דיא גאָהרע אונד צופערלאַעססיגע
[majlakh/Kaloman Graf]
לעבענס בעשרייכונג

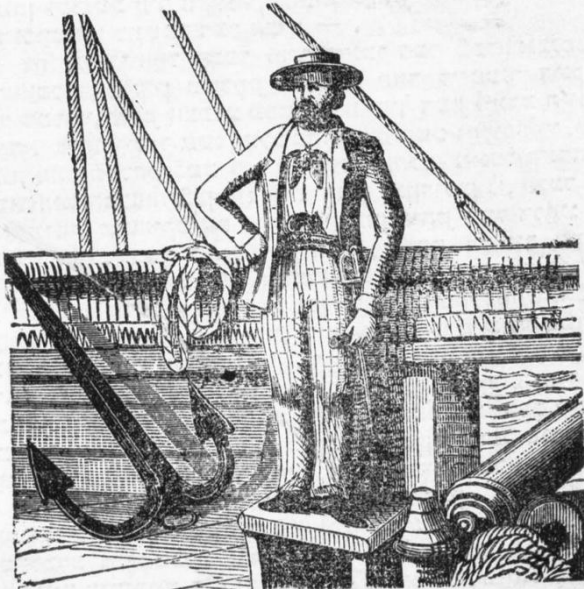
— 6638 —

דעס וועלטבעריהמטען אימאליענישען פעלדהערן

יאזעף גאריבאלדי

זונד

דיא עמאנציפאציען דער יודען.

גאריבאלדי אלס מאטראזע

Jud. Gorn
635

צורך לעבנסטבעטרייבונג דעס וועלטבעריהוועטען גמריבמחל
וואווען וויר גרעסטענטהיילט זיינע מייגענע ווארטע היער מנפיהר
מונד לומר וויז ער זיז פאר אוועקן פילער זעהר לופעלוקסיר
מאנען זייגט געטפערמען האט :

איד בין זאגטע ער פון 22 יולי מיין ימארע 1807 מיין דע
סטאדט לילע מיין דעמאנצובען ליזוער מיין וועלעטען דער בעריהו
טע פערמלעזיטע מירטמון וועסטענע דאס זילט דער וועל
ערבליקטע געבארען . זיין פערטער וואר זעטען מונד לומר מ
קיינען זעהר גינטליגען פערמלעזיטען ער וואר מויר ניכט מי
סטאנדע וויר מיין מירגענד זיינער קונסט מונטערייכטען
למסען ; מוויין מויר לערנטע דענקעך דיז גיזמאסטיק מונד די
פעכטקונסט ; דיז גיזמאסטיק מיין דעטן מויר מויר דען טיפיע
מיין דען ווענדטווען הערוואקלעטערטע מונד מיין זיזווערק מיווע
הערמבליטע ; דיז פעכטקונסט מינדעטן מויר זיין הויפט פיע
טהיידזיטע מונד דאס זיינער פיינדע לו טפמאטען זאטע , דע
רייטען לערנטע מויר מויר מויר , מונד נאחס זיז לוס וואטע
דיז גרמאטען רייטער דער וועלט . —

גמריבמחלדי וואר מויר זיינער דער פערזעגענטע
טוויזוער דעטן קיין טערמען לו ברייט מונד רייטענד דינקט
מונד דער זיך מיין זעכער פמאט וויז מויר דעטן למדע הייזי
פמנד . פון זיינער גוטען ערליעהונג וואוטע גמריבמחלדי מון
ניכט , מונד פערברמלעטע דיז ערסטען ימארען זיינער קינדעיי
זעהר זיט הערוואויעען מון זיט דעטן טטודירען לו , מבער ט
פריהלייטיג ענטוויקעלטע זיך יעדעך מיין מיהטן דער דרמג נז
מבענטיייען . דעס טוללומאגס זידע , נאחס ער זיך זיינע
טמגעט זיט דרייען זיינער מלטרעמגענאמטען פאר נאך גענום
פליהען , געמאגט געטהאן זיז זאטען זיך מיין פייטערברמלעטע לו פ
מנפעיען מונד מלעטען זיך מויר דען וועג . קיין זיינע טטונד
ענטפערנט , מון טאן מיין טייל , דאס זיין טרעפפיליער פמט
מיהטן נאכגעזענדעט זיז מיינהאטע , געפמגען נאחס מונד ג
בעטמאט נאך הויזע ברמלעטע . מיין גייטמלייער דער זיז בו
זערקט המטע , המט זיז פערמטהען , פון דיעזער טטונדע
מאגטע גמריבמחלדי וואר זיז מיין מייגענטהייליער וידערוויל
געגען יעדען גייטמלייען מינס הערל געדונגען . נאכדעט זי
דירפטיגע יוגענדערליעהונג פון לענדעט וואר מונטענאחס נ
זעהרערע גרמאטערע זעברענגען . מויר זיינער פמארט נז
מפרייזע ווייהעטע זעהרמלעטע פמאטע דער פמטריקטיטע

פּרטהייט פֿאָן דער וואַלני דער פּאַפּיהרער וואָר מיין, גאַרניבאָל.
 די וואָר בלוט מו: וואַטראָזע מיין טאַמפּטאדיענסט געטרעטען,
 ער וואָרדע בערעדעט דאָז ער דיח פֿרעגאַטע דער רעוואָליאַנס
 פּרטהייט מיבערנעהע, מיך וואָלטע מיך יעדאָך ניכט ערלעבאָט:
 ער בייח דעס פֿייער דאָס מיך דורכגאָיהעט, לו דיעזער קאָלע
 הערגעבען. דאָגעגן פּוטטע מיך פּערנאָווען, דאָס זיך זיינע
 בעוועגונג מיין גענום פֿאַרבערייטעטע, מונד דאָס וואָן זיך דמבייח
 דער מוין דעס טאַרלעכאָ פּאַטל געוועגענען טאַנדמאַשען. קאָ-
 טערנע בעוואַקטאָגן אָוואַטע. מיך מיבערליעט עס דמעהער זיינען
 קאָווערנדען דאָס פֿאַהרלייג לו נעהען, מונד אַנדעטע לור טטונ-
 דע, מיין וועלכער דיח בעוועגונג אויסברעכען אָוואַטע, מוין מיין-
 נעסן באַקטע פֿאָן דער דאָנע לו גענום, פֿאַן וואָ מוים מיך מיך נאָך
 דעס בענאָנטען פּאַטלע בעגאַב.

היער וואַרטעטע מיך פֿאַסט זיינע טטונדע אַמג; מוין עס
 בינדעטע זיך קיינע לואַווען קאָטונג, מונד בליד פֿערנאָהסן מיך,
 דאָס דאָס מונטערנעהען געטייטערט וואָרע, מונד דיח רעפּוב-
 ליקאַנער זיך פֿאַיטעטען. וואָן פֿאַרטע היכלו, דאָס פֿערהאַפּטאָגען
 פֿאַרגענאָווען ווערדען. דאָ מיך מיך יעדאָך בייח דער אַרדיניטען
 וואַרינע ענגאַסירט פּוטטע, מונד דער זיך פֿאַרבערייטענדען רעפּוב-
 בליקאַניטען בעוועגונג לו דיענען, היעלטע מיך עס פֿיר נוטלואַנס,
 פֿאָן דען בראָד דער קורידו לוריקלוקעהרען, מונד דאַכטע עבענ-
 פֿאַוואַס פֿאַיטען.

מיין מויענבאָיק, וואָ מיך מיך אַוואַנען בערמאַטאָגען מיבער-
 יס, בעגאַנען טרופּען דיח פֿאַנע לוויפֿעל פֿאַן דעס פּאַנע
 דער רעפּובליקאַנער זיך דער קאָטערנע לו בעוואַקטאָגען מונטער-
 רייכטעט וואָרדען וואָרען דען פּאַטל מייןלוואַסען. מיך זאַה
 מיין, דאָס יעלט קיינע לייט זעהר לו פֿערוואַרען וואָר.

דעס היבב פֿאַיטעטע מיך לו זיינער אָבסאַהאַקערין מונד
 געטטאַנד מיהר זיינע אַגע. דיח טרעפֿאַינע פֿרויח בעזאַסן זיך
 ניכט אַמגע; זיח פֿערבאַרג מיך מיין זיהרעסן הינטערלואַדען,
 פֿערטאַפֿעטע זיר זיינע פֿעראַקאָדונג אַלס בויער, מונד מונ
 8 מוהר אָבערס ענטוואַך מיך דורך דאָס אַמטערנאָהר מוים
 גענום מונד בעגאַן מוין דיעזע ווייזע דאָס אַעבען דער פֿערבאַנונג,
 דעס קאָוועפֿעט מונד דער פֿערפֿאַוואַנג, דאָס מיך מוואַר וואַהרטייל-
 זיַקייט נאָך, נאָך ניכט אַמלו הינטער זיר אַמבע. דיעס געטאַה
 אַס 5 טען פֿעברואַר 1834.

פֿאַנע זיינע געוויסע טרעפֿאַסע לו פֿערפֿאַוואַגען, וואַנדטע

1*

צור אבענטבעטרייבונג דעס וועלטבעריהוטען גמריבמלון
 וואָלן וויר גרעסטענטהייט איינע מייגענע וואָרטע היער מנכיהר
 מונד לומר וויי ער זיח פֿאָר מויגן פֿילער זעהר לופערלוקסיג
 וואָנערן יינגסט געשפּרעכען היט :

איך בין זאָגעט ער פֿון 22 יולי מיט יאהרע 1807 מיין דע
 טמנדט לילע מיין דעזעלבען ליזשער מיין וועלעכע דער בעריהו
 טע פֿרעמלעקייטע וואָרטעלן וואָסענע דאָס ליבט דער וועל
 ערבליקטע געבאָרען . וויין פֿאָטער וואָר זעמלן מונד לומר מ
 קיינען זעהר גינסטיגען פֿערהאָלטיסען ער וואָר מויך ניבט מי
 טמנדע וויך מיין זירגענד מיינער קונסט מונטערייבטען
 וואָסען ; פֿולין מויך זענטע דענאָך דיח גיזמאָסטיק מונד די
 פֿעכטקונסט ; דיח גיזמאָסטיק מיין דעסן מויך מויך דען טיפֿע
 מיין דען וואָנדערלין הערוואָקלעטערטע מונד מיין זיילוערק מיזשע
 הערמבלייטט ; דיח פֿעכטקונסט מיינדעסן מויך וויין הויפט פֿעו
 טהיידריגטע מונד דאָס מיינער פֿיינדע לו טפּאָלען וואָטע , דאָ
 רייטען זענטע מויך מויך מויך , מונד נאָהן וויר לון וואָסען
 דיח גרעסטען רייטער דער וועלט . —

גמריבמלון וואָר מבער מויך מיינער דער פֿערוואָגענטע
 טוויזשער דעסן קיין טמנדען לו ברייט מונד רייטענד דינקט
 מונד דער זיך מיין זעערע פֿאָסט ווייח מויך דעסן זאָנדע הייז
 פֿאָנד . פֿאָן מיינער גוטען ערליעהונג וואָסעט גמריבמלון זאָ
 ניבט , מונד פֿעברעכטע דיח ערסטען יאהרען מיינער קינדעיי
 זעהר וויט הערוואָלען זאָ וויט דעסן טטודירען לו , מבער ט
 פֿריהלייטיג ענטוויקעלטע זיך יעדאָך מיין מיהסן דער דרמנג נ
 זענטען יערן . דעס טולומאָסט זידע , נאָהן ער זיך מיינע
 טאָגעס וויט דרייען מיינער זאָטעראָגענטעסען פֿאָר נאָך גענו
 פֿליהען , געזאָגט געמאָן זיח וואָטען זיך מיין פֿיטערברוקען לו פֿע
 טפֿעלען מונד זאָטען זיך מויך דען זעג . קויסן מייניגע טטונד
 ענטפֿערנט , זאָ טאָן מיין טיך , דאָס זיין טרעפֿעליכער פֿאָטע
 מיהסן נאָלגעזענדעט זיח מיינהאָלטע , געפֿאָנגען נאָהן מונד ג
 בעטמאָט נאָך הויזע ברעכטע . מיין גייסטליכער דער זיח ב
 זערקט היטטע , היט זיח פֿערכמטהען , פֿאָן דיעזער טטונדע
 זאָגעט גמריבמלון וואָר זיין מייגענטהייזליכער ווידערוויל
 געגען יעדען גייסטליכען מינס הערל געדונגען . נאָדעסן זי
 דירפֿטיגע זאָגענדע רליעהונג פֿאָן זענדעט וואָר מונטערכאָסן
 זעהרערע גרעסטערע זענענען . מויך מיינער פֿאָהרט נ
 זאָרזיילע ווייהעטע זאָגעט דער פֿאָטריקטיסען

פּרטיהייט פֿאָן דער וואַלני דער מנפֿיהרער וואָר מיין, גאַריבאַן.
 די וואָר בלוט מוּ: וואָרטווע אין טאַמפּסטדיענסט געטרעטן,
 ער וואָרדע בערעדט דאָס ער דיאָ פֿרעגמטע דער רעוואָלוציאָנס
 פּרטיהייט חיבערנעהמע, מיך וואָלטע מיך יעדאָך ניכט עללעהאַט.
 ער ביז דעס פֿייער דאָס מיך דורכגאָהיטע, לו דיעזער קאָלע
 הערגעבען. דאָגעבן האָטטע מיך פּערנאָווען, דאָס זיך זיינע
 בעוועגונג אין גענוץ פֿאַרבערייטעטע, אונד דאָס וואָן זיך דמבייח
 דער מוּיך דעס טאַרלמאַח - פּאַמל געוועגענען טאַנדמאַשן. קאָ-
 סערנע בעוואָקטֿיגען וואָלטע. מיך חיבערליעס עס דמעהר זיינען
 קאַמערדען דאָס פֿאַהרלייג לו נעהמען, אונד זאָנדעטע לור טטונ-
 דע, מיין וועלכער דיאָ בעוועגונג אַויסברעכען וואָלטע, מוּיך זיי-
 נעסן באָקטע פֿון דער דאָנע לו גענוץ, פֿאַן וואָ אַויס מיך מיך נאָך
 דעס בענאָנטען פּאַמלע בעגאַב.

היער וואָרטעטע מיך פֿאַמט זיינע טטונדע זאָנע; מוּיך עס
 ביזדעטע זיך קיינע לואַוואָווען קאָטונג, אונד באָד פֿערנאָהסן מיך,
 דאָס דאָס אונטערנעהמען געטייטערט וואָרע, אונד דיאָ רעפּוב-
 ליקמאַנער זיך פֿאַרעטעטען. וואָן פֿאַיגטע הינלו, דאָס פֿערהאַפּטונגען
 פֿאַרגענאָווען ווערדען. דאָ מיך מיך יעדאָך ביז דער זאַרדיניטען
 וואָרינע ענגאַמאַרט האָטטע, אונד דער זיך פֿאַרבערייטענדען רעפּוב-
 ליקמאַניטען בעוועגונג לו דיענען, היעלטע מיך עס פֿיר נוטלואָס,
 פֿון דען באָד דער קורידלן לוריקלוקעהרען, אונד דאָלטע עבענ-
 פֿאַוואָס פֿאַרעטען.

מיין מוּיגעבליק, וואָן מיך מיך זאָלען בעטרמאַטונגען חיבער-
 ליט, בעגאַנען טרופּפען דיאָ מַהנע לואַויעלע פֿאַן דעס פּאַמלע
 דער רעפּובליקמאַנער זיך דער קאַסערנע לו בעוואָקטֿיגען מונטער-
 ריכטעט וואָרדען וואָרען דען פּאַמלע זיינלוואַיטען. מיך זאָ-
 מיין, דאָס יעלט קיינע לייט זעהר לו פֿערהירען וואָר.
 דעס האָב פֿאַרעטעטע מיך לו זיינער קאָטטהאָקערין אונד
 געטטאַנד מיהר זיינע זאָגע. דיאָ טרעפֿפֿאַינע פֿרויח בעזאַסן זיך
 ניכט זאָנע; זיאָ פֿערבאַרג מיך זיין מיהרעסן הינטערלאָדען,
 פֿערטאַפֿעטע זייר זיינע פֿערקלידונג האָס בויער, אונד אונד
 8 אַוואָר זעבענדס ענטוואָר מיך דורך דאָס זאַטערנטהאָר אַויס
 גענוץ אונד בעגאַסן מוּיך דיעזע ווייזע דאָס זעבען דער פֿערבאַנונג,
 דעס קאַמפּאַעט אונד דער פֿערפֿאַנגונג, דאָס מיך זאָלען וואָהרטיי-
 זיקקייט נאָך, נאָך ניכט גאַנל הינטער זייר זאָגע. דיעס געטמאַ
 פֿאַן 5 טען פֿעברואַר 1834.

מַהנע זיינע געוויסטע טטרמאַסע לו פֿערפֿאַנגען, וואָנדעטע
 1*

מ'ך מ'ך מ'כס געבירגע . מ'ך ז'ה מ'ך גענ'טהיגט, גערטען לו
 דורכ'ר'ייטען מונד מויערטן לו מ'בערטפרינגען . לוס ג'יק מ'ך מ'ך
 מ'ך מ'ט דערמ'רטיגען מ'בונגען פ'ערטרויעט, מונד נ'ך מ'ינער
 סטונדע ג'מ'כטטיטער בעוועגונג מ'ך מ'ך יענ'ייטסדעס לעטלעטן
 ג'מ'רטענס מונד הינטער דער לעלטען מויער מ'בער די'ם בערגע
 פ'ון סעסטרי לענגטע מ'ך נ'ך פ'ערל'מ'י'ן פ'ון 10 ט'גען, מ'דער
 פ'יהל'עהר פ'ון 10 נ'כטען, מ'ן רילל'ען, מ'ן מ'ך ד'מ'ס ה'י'ט
 מ'ינער ט'מ'נטע קעק מ'ויע'זוכטע, מ'ן דורכ' ז'ם מ'ינע מ'וטטער
 פ'ק'לובערייטען, די'ם ז'מ'סט לו העפ'טיג ערט'ר'קען ז'ין מ'ירדע.
 נ'ך מ'ינער מ'ינט'מ'גיגען רוהע מ'כטע מ'ך מ'ך נ'כטע פ'ון
 2 פ'ריינדע בעג'ייטעט מ'דער מ'ו'י'ן דען וועג. מ'ן פ'לוסע פ'ער מ'נגע-
 ק'מ'מען, פ'מ'דען מ'ר דענע'לבען פ'ון רעגעג'יסמען מ'געט'ו'ק'לען,
 מ'מ'ס יעד'ך פ'יר מ'ינען ט'ו'י'מער, מ'י'ם מ'ך ק'י'ן הינדערני'ס מ'ר .
 מ'ך פ'מ'סירטע מ'יהן ה'ל'ב לו פ'וסע, ה'ל'ב ט'ו'י'מענד,
 מ'קהרענד מ'ינע פ'ריינדע מ'ן מ'דערן מ'ופער לוריק'לעבען. מ'ך
 מ'ר גערעטעט, מ'בער נ'ך ניכט ג'מ'ל' מ'י'ם מ'ן ג'י'ך זעהען מ'ירד.
 מ'ן דיעזען פ'ערטרויען גינג מ'ך קעקען טריטעט מ'ו'י'ן מ'ין
 ק'רפט לע'ל'ו'ק'טער לו, דענען מ'ך ז'מ'געט, מ'ר מ'ך מ'רע מונד
 מ'רוסן מ'ך גענו'ם פ'ערל'מ'סמען ה'מ'טע. די'ם לע'ל'ו'ק'טער ער-
 ק'מ'רטען מ'י, ד'מ'ס מ'ך בי'ט מ'ו'י'ן מ'י'טערן בעפ'עהל, דען ז'ם מ'ן
 פ'מ'רי'ס מ'י'נה'ל'ען מ'ק'לען, מ'יהר געפ'מ'נגענער ז'י'ם .
 ד'ן מ'ך יעד'ך ד'מ'כטע, ד'מ'ס ז'ך מ'ר מ'ל'ד מ'ינע געלע-
 גענהייט לור פ'ולכט ד'מ'רביעטען מ'ירדע, ל'יסטעטע מ'ך ק'י'נען
 מ'דערט'מ'נד מונד ליע'ט מ'ך נ'ך ג'ר'מ'סמע מונד פ'ון ג'מ'סמע
 נ'ך ד'מ'ג'י'נגע מ'בפ'יהרען. לו ד'מ'ג'י'נג'מ'ר בר'מ'כטע מ'ן מ'ך מ'ו'י'ן
 מ'ין ל'י'מ'ער מ'ס 4 ט'מ'ק, דעטמען מ'פ'ענע'ט פ'ענסטער מ'ן
 מ'ינען ג'מ'רטען גינג . מ'ך נ'קהערטע מ'ך דע'ן פ'ענסטער, מ'מ'ס
 מ'ב מ'ך די'ם לע'נדט'מ'כטע בעט'ר'מ'כטען מ'ק'לעטע . ע'ס מ'רען ק'ו'סן
 20 פ'וס בי'ט מ'ו'י'ן דען מ'דען . מ'ך ט'ו'מ'נג מ'ך הי'מ'ל'ב, מונד
 מ'קהרענד די'ם לע'ל'ו'ק'טער, מ'עניגער זעהענד מ'דער מ'עניגער
 מ'ו'י'ן מ'יהרע פ'יסע פ'ערטרויענד, מ'מ'ס מ'ך, דען ג'מ'סמען מ'עג לור
 טרעפ'ע הער'מ'ב מ'ינט'ל'וגען, געו'מ'ען מ'ך מ'ינען פ'מ'ר'ט'פ'ונג מונד
 מ'מ'ר'ן מ'ך מ'ידער מ'י'ט געבירגע . מ'ך ק'מ'טע דען מ'עג ניכט,
 מ'בער מ'ך מ'ר מ'מ'ר'מ'זע. מ'ען מ'ך די'ם ערדע פ'ערל'יע'ט, ב'ל'יעב
 מ'ר דער ט'מ'נע ה'י'מען, די'זע'ט ג'מ'סמע בוך, מ'ך מ'על'כע'ן מ'ך
 מ'ינען מ'עג לו לעזען געו'מ'הנט מ'ר . מ'י'ט ה'ל'פ'ע דער טטע'רע
 מ'ריענטירטע מ'ך מ'ך מונד געל'מ'נגטע ג'יקל'י'ך נ'ך מ'מ'ר'ז'י'לע .

ח'ך טרמט ח'ן ח'ין ג'מטטהוים ח'ין ח'ך פ'ערל'מנגטע עטו'ומס ל'וטפ'יי-
 זען, ד'ח ח'ך ז'יט געמטערן ח'בענד נ'כטס גענ'מסען ח'מטטע, דער
 ווירטה במטה ח'יר מ'ן, ח'ט מ'ן דען ט'ט ל'ו זעטלען ח'נד ח'ט מ'יהס
 ח'נד ז'ינער פ'רויח ל'ו נ'כט ל'ו עמטען. ד'עס נ'מ'ס ח'ך מ'ן. ד'מט
 עמטען ו'מ'ר ג'וט, דער ל'מנדוו'ין מ'נגענעהס, ד'מט פ'ייער ערו'מ'ר-
 ח'נד. ח'ך עמפ'מ'נד ז'ינען יענער ח'ויגענבליקע דעס ו'וק'ה'ל-
 ז'ינס, ו'יח ח'מ'ן י'ח נ'מ'ך ז'ינער ח'יבערטמ'נדענען געפ'מ'הר מ'דער
 ו'טן ח'מ'ן ג'ויבט, נ'כטס ח'עהר בעפ'ירכטען ל'ו ח'טמטען, עמפ'י'י-
 דעט. ח'ין ווירטה ו'ינטטע ח'יר ג'ויק ל'ו ז'ינען ג'וטען מ'פעטיט
 ח'נד ל'ו ז'ינען ג'וטען ח'ויסזעהען, ח'ך ערו'יעדערטע ח'יהס
 יעד'מ'ך, ד'מט ד'יעס נ'כטס פ'ערו'ומנדערונגס ו'עהרטעס ז'יח, דען
 ח'ך ח'מטטע ז'יט 18 ט'טונדען נ'כטס ל'ו ח'יר גענ'מ'מען. ו'מט
 ח'בער ח'ין ח'ונטערעס ח'ויסזעהן מ'ל'מ'נגע, א'ך ז'יח ד'יעס נ'מ'ך
 ח'ינפ'מ'כער — ח'ין ז'ינען פ'מטערל'מ'נדע ו'מ'רע ח'וך ו'מ'הר-
 ט'ינליך דען ט'מ'דע ענטו'ויען — ח'ין פ'רמ'קרייך דען געפ'מ'נג'ניס.
 ד'ח ח'ך ח'ך ז'ך ו'יט הערויסגעל'מטען, ק'מ'נטע ח'ך ח'ויס דען
 ח'יבריגען ק'ין געה'יח'ניס ח'מ'ען — ח'ין ווירטה ט'יען א'ך פ'רייח,
 ז'ינע פ'רויח א'ך ג'וט, ד'מט ח'ך ח'יהנען מ'ל'מ'ט ערל'מ'הוטע. יעלט
 ז'מ' ח'ך ח'בער ל'ו ז'ינען ג'מטען ערטטח'וינען ד'מט מ'נג'יכט
 ז'ינעס ווירטהס ז'ך פ'ערפ'ינסערן. — ח'ן; פ'רמ'טע ח'ך
 ח'יהן, ח'מט ח'מ'בען י'ח ?

נ'מ'ך דען געטמ'נד'ניסט ד'מט י'ח ח'יר געח'מ'כט ח'מ'בען,
 ח'מ'וטע ח'ך ח'ך ח'ט בעמטען געו'יסטען פ'יר פ'ערפ'ליכטעט,
 י'ח ח'ין ח'מ'כט ל'ו נעהען, ח'ך פ'ינג מ'ן ל'ו ח'מ'ען, ח'וס ח'יר נ'כט
 דען ח'נטיין ל'ו געבען, מ'ל'ס נ'מ'הע ח'ך ד'יח ערמ'פ'ענונג ערנסט-
 ל'ך. ח'יבערד'יעס ח'ינער געגען ז'ינען, ג'מב עס ח'וך נ'כטס,
 ו'מט ח'ך ח'מטטע פ'ירכטען ז'ל'מען. ג'וט; ז'מ'טע ח'ך ל'ו ח'יהס,
 פ'ערה'מ'טען י'ח ח'ך; עס ווירד ח'יחער ל'יט ז'ין, ח'ך ב'יט
 נ'מ'כטיט פ'עמטל'ונעהען. ח'מטען י'ח ח'ך ז'ינע ח'בענדח'מ'ה'ל-
 ל'יט בעט'יעמען — ח'ך ח'מ'בע נ'מ'ך ח'ונגער. ח'נד ח'ך פ'והר
 פ'מ'רט ל'ועמטען, מ'הנע ח'ירגענד ח'ונרוהיג ל'ו ז'ינען. ב'מ'ד יעד'מ'ך
 בעמערקטע ח'ך, ד'מט, ו'ען ח'ין ווירטה ח'יל'ע נ'מ'טהיג ח'מטטע,
 ח'וס ז'ינען פ'ל'מן ח'ויסל'ז'פ'יהרען, ד'יעזע ח'יהס נ'כט פ'עהען ו'יר-
 דע. ז'ין ג'מטטה'מ'ן ו'מ'ר דער ז'מ'חעל'מ'ט'ו דער ד'מ'ר'ל יוגענד;
 מ'ל'מ'בענדליך טרמ'ל ח'מ'ן ז'ך הער, ח'וס ל'ו טריקען, ל'ו רויכען,
 כ'יח'יקייטען ח'ויס ל'ו קרמ'מען ח'נד ח'יבער פ'מ'ויטיק ל'ו ט'ומ'ט-
 לען. ד'יח געו'מ'הנליכע געזעל'שפ'עט פ'ערא'מ'חעלטע ז'ך נ'מ'ך

אונד נאך, אונד בארד ווארען זייניגע 10 זיין גאטטהויזע געגען-
 ווארטע — דיעזע יונגען זייטע טפיעלטען קארטען, טראנקען
 אונד זאנגען. דערזויטה טפארך ניכט זעהר דאסען זיך פֿעסט-
 לונדעווען, דענאך פֿערלאַר ער זיך ניכט אויס דען זוינגען. עס
 זינט וואָהר, זיך האַטטע ניכטס פֿאָן זאָלען בייז זיך, אונד זיין
 זאלג קאָנטע זיינע לעבטע עבען ענטפערעלען. אָבער זיך
 בעזאָס זיין זיינער טאָטע זייניגע טהאַלער, אונד זיט דיעזע
 קליזשערן; זייהר קלינגען טייען דען ווירטה זייניגעראַמפֿען לו
 בערוהיגען.

זיך וואָהלטע דען זויגענבליק, וואָ זיינער דער טרינקער
 זיטטען אונטער ברעוואָן! זיין זיעד דאָס זיך דעס גראַטטען
 ערפֿאָלגס ערפֿרייעטע, בעענדיגט האַטטע, אונד דאָס גאָמס זיין
 דער האַנד ריען זיך! יעלט האַבע זיך דאָס וואָרט! אונד נון
 טטיזאָטע זיך זיין זיעד, דיז זיערהייט אונד פֿרייעטע, זיט
 וועלכער זיך פֿאָרגעטראַגען וואָרדע. זיך אַוסטע 2 אָדער 3 קופֿלעטס
 זיידערהאַלען, זאָן אַוואַרזאָטע זיך לואַעלט אונד ריען! עס זעבט
 פֿראַנקרייך! עס זעבט מיטזאָיען!

נאָך זיינען זאָלען ערפֿאָלגע קאָנטע פֿאָן קיינער פֿערהאַלעט.
 נאָהע זעהר דיז לעדע זיין; זיין ווירטה טפארך קיין וואָרט-
 לען זעהר דאָסען, זיך דאָס זיך הייטע נאָך ניכט ווייס, אָב ער
 עס ערנאָט זיך געזינט אָב ער זיך נור זיינעןטערן געהאַלט האַט,
 זאָן פֿערבראַכטע דיז נאָכט זיט זינגען, טפיעלען, טרינקען; דאָן,
 פֿאָס נאָסטען וואָרען זיט טאָגעס זינגען, פֿאָס זיך דיז גאַלע
 פֿראַהייע געזאָלטהעט לו זיינער בעגלייטונג זאָן, זיינע עהרע,
 דיז זיך נאָטירליך זינגען. גליקליך ענטקאָס געזינגען זיך
 אַזערייע קאָנע דאָס זייהר זיין אונגליק לוגעטטאָסן ווערע
 נור דאָס ער זיין זיינער לייטונג, לואַעל זינגען זיינען נאָהען
 זייהר ער זעלבטט סערלט, לוס 1 טען זאָלע געדרוקט זאָן
 ער וואָר פֿאָן דען בלוטריכטערן קאַרל זאָבערטס לוס טאָדע פֿער-
 אַורטהיילט וואָרדען, אונד דיעס רויבעט זייהר דיז אויס.
 זיכט זאָן זיינען זאָנגערן זייענעטהאַלט זיין פֿראַנקרייך, דען
 דען גאָטפֿריינדליכען קאָניג זאָוויג פֿיליפֿן וואָר זיינע פֿערלעלונג
 דעס זיזלרעכטס וואָהל לו לולטרויען. דעס האָב טיפֿעטע ער זיך
 זאָסבאַרד נאָך טויז זיין, פֿאָן וואָן אויס ער יעדאָך נאָך קוללער
 לייט, דאָ זייהר דיז פֿאָס זעע פֿאָן טויז זייערטראַגענע טעפֿל.
 זאָן זאָס זאָזייהרער זיינער באַרברען האָרדע ניכט זאָרעלויך

לזמגטע זונטער דעס זאגענאָממענען נאָמען פֿונעם ווידער נאָך
 זאָרזיילע לוריקקעהרטע, דאָס פֿון דער קהאָלד פֿורטבאָר
 פֿערהערט, זיינען ווייטען קירכהאָל גאָר מונד פֿערהעבענס
 נאָך זייטע זאָטע, וועלכע דיענטטע זיין דען זיבערזאָלטען האָט.
 טפּיטאָלען פֿעריכטעטען. זאָפֿערט זיבערנאָמען גאָריבאָרדי זיי.
 נען זאָלען באַהאָלענדיג קייט דיענטט מאַנד באַיעב דאָזעלסט 14
 טאָגע זונטער זאָלען טרעקניסטען זיינער פֿערהעבענדען זייטע,
 ביס דיעזעלבע זון העפֿטיגקייט זאָגענאָמען האָטטע. באַנד
 דאָרזיין באַט זיך זיינען נאָך זאָגענאָמען פֿערהעבענדען גייטטע
 זיינע ווילקאָמענע געזעגענהייט לור געוואָקענע זיינעט זעהענס
 דאָר; דער קאָפּטאָן דער בריג "זע וויטאָניע" נאָמען זייען
 זאָט 2 טען זאָפֿערטאָן זיט נאָך ריין זאָפֿערט. דיעזע רייזע
 געוואָהרטע זייען האָטע, ניכט געזעהענע פֿערהעבענען,
 זינדען זיח זייען זייע וואָנדער דער טעפֿאָנג ערזאָלען דיח
 זיין ווייטע, פֿיר לראָטע זיינדיקע ערזאָלענדיכע העל זיט
 טפּיטען ערזאָלעטען. פֿיעלע זיינער פֿריינדע האָבען זייען דעס-
 האָל נאָגעזאָט, דאָס ער פֿערלוגטאָווייזע לוס דיעלער געבאָרען
 זיח.

זיך עראָניערע זיך זאָטע ער; זיינעט טאָגעס זיך
 זעלען קריגע געגען קאָטערייך, וואָ זיך פֿון זיעדיגקייט ער-
 טאָפֿעט, דאָ זיך זייט 2 נאָלען קיין זאָגע געלואָפֿטען האָטטע
 מונד זייט 2 טאָגען ניכט פֿאָס פֿערהעבע געטטיגען וואָר, דעס
 גענערזאָל מורבאָן מונד זיינע 12.000 זאָלען זיט זיינען 40 פֿרייזאָל.
 זיגען זיינען 40 רייטערן מונד זיינען 1000 וואָהל זאָדער זי-
 בעל בעוואָלענער זאָנאָלעט זאָלען זיינען קליינען פֿאָטטייג לור
 זייטע זאָפֿערטע, וואָהרענד זאָל דער זאָדערן זייטע זאָס בערג
 זאָפֿענאָך דער זאָבערטט טירר זיט 5 זאָדער 6 זאָלען פֿאָרריקטע;
 פֿאָעלזאָל באַיעב זיך טטעהען, פֿערהעט זיעדיגקייט מונד גע-
 פֿעהר מונד האָרטע דעס וואָנדערבאָרען געזאָנג זיינער נאָלעטאָל
 לו. עס וואָהר נאָלעט, בייח זאָנדטיין, זיין זיינער פֿרעכטעלען.
 זען זאָהרעסלייט. דאָס פֿאָגעלען זיעט זיך זייען זייעלן דעס
 וואָדעס זיינע זאָהרעסלייטען טאָגע וויח זיינען קאָגעקאָל זאָ-
 פֿעלזען, מונד זיך דינקטע, זאָט זיך זייען קליינען פֿריינד זיינער
 יוגענדיזאָהרע ווייעדערהאָרטע, זאָט טרייפֿע זיין וואָהלזאָהרע.
 זיגער, נייחזאָפֿענדער זיחזעלסטעווי זאָל זיך הערעלע. זיינע
 מואָגעבונג גאָרזעטע זיך וויסע ניכט וועלכער זעג זיינעלזאָלען
 זיח מונד האָרטע פֿאָלזייעט זיין פֿערהעטע דאָנערן דער קאָנאָנען

במוד דעם טאָדעס רויב געוואָרדען . זאָס זעכער נאָך 2 וואָנאָמטע
 דער גאווערנער זיינאָה דאָס ער זען וויר ניכטט ערשעהרען
 קאָן זאָ זעט ער וויר ענדליך וויעדער פֿרייז — וואָפֿיר זיך זיהט
 נאָך יעלט דאָנק וויסעט , זיך זאָן דאָן זיילאָן פֿון זיך זיך הייטע
 זעהר קיינען פֿיינד האָבען .

גפֿריבֿזאָדי בעגאָב זיך נאָך ערלונגטער פֿרייהייט נאָך ריף .
 גרמאָדע זען דעטען טאָללען רעפּובליקאָנערן ער זונד זיינע גע-
 פֿעהרטען זייט בעוואַונדערונגסווינדירגער פֿעהרערונג זויפֿ-
 גענאָממען וואַרדען . זויף ערלונן קאָסען געלונגטען זיח זיין פֿריי-
 דיגער טטיאָונאָג נאָך פֿירמאָנין , דעסן זיטל דער רעגירונג
 זען ריף גרמאָדע .

גפֿריבֿזאָדי וואַרדע זען דעסן גאָפֿערנעמענט דער רעפּובליק
 זויף דאָס לויפֿערקאָנדיטע זויפֿגענאָממען . בענט זאָללע-
 זעט , דער פֿרומדיגענט דער רעפּובליק , וואָר זעווענענד , זונד בע-
 פֿאָנד זיך פֿון דער טפֿיטלע זיינער רייטערבריאָדע . דיזען בענט זאָ
 גאָללעזעס טיילדערט גפֿריבֿזאָדי זאָס זיינען עכטען זיררענדען רייט ,
 טער זויט דעסן זיהההונדערט קאָלום דעסן גרמאָסען דעסן ערלונן נאָך
 זיינען ברודער דער זויפֿיער זונד קאָלומד , טאָפֿעסער געוואַנדט ,
 עהרענזאָפֿט , וויח זיח זיין וואָהרער לענטויער , דער זיין פֿעכער
 טוואַזאָטע , וויח גפֿריבֿזאָדי עס נור פֿאָסן גענערמל נעטטאָ , דעסן
 פֿאָלנדעטטען וואַטערבינדע זיינעט רייטערט , ווידער גע-
 זעהן , זיין זאָלעכר זאָמן פֿעהלזע זאָנערעסן העלדען ; דער זונ-
 טהאָטיגקייט זיין פֿירמאָנין זידע , זיילזע ער נאָך טאָן . גאָלל-
 זאָט , זאָס זיך זאָנער דיח בעפֿעהלזע דעס פֿרעזידענטען לו-
 טטעלזען . זייער זעה ער דיזען טאָפֿעסערן לונן ערטענזאָלע ,
 זונד פֿערברעכטע זיינעג טאָגע זייט זיהסן זיין זיינעג פֿער-
 טרויטהייט . גפֿריבֿזאָדי וואַרדע יעלט זייט 60 זאָמן זויסגע-
 רייטעט . דיזער גפֿריבֿזאָדיטע זויפֿען וואָהר זיינע עכטע
 קאָטאָפֿאָליטיטע טרופֿע זויט זענטען זאָלער נאָליזען זונד
 פֿאָרבען לונזאָהענגעווירעזאָט ; ער בעהפֿאָנדעזע זיח זעכער זייט
 זיינער זאָלען גייט זונד זינדפֿריינדליכקייט , זונד ביידע וואַר-
 דען זאָ זאָנערקאָנט , דאָס ער זיך נייע זיין דיח נאָטהעווענדיגקייט
 פֿערזעלט פֿאָנד דיח געדווד לויפֿערזיערען , קאָדער לו טרמאָזען .
 "זויר בעפֿאָנדען זאָנס , " ערלוקהאָטע ער , זיינעט טאָגעס זיין
 דער עסטאָליח דע זאָפֿאָרמל , וועלכע דער דאָנאָ זאָטאָניח , סוועס-
 טער דעס פֿרומדיגענטען לונגעהאָרטע , זאָטען זאָנערע
 זאָלליזאָנס זאָס זאָנד געלזאָגען , זונד פֿירכטעטען קיינען זיבערפֿאָלל ,

ח'ום אמן חונס בעמ'כרי'ט'יגטע, ד'ום דער ק'בערסט ד'מן פ'עדר'ן,
געמ'אכט ו'מ'רינגע (לו' דייטט ט'טיינ'מ'דער, וועגען זיינער
ט'ווי'הייט), לווי'ח ב'יט ד'רייח ט'טונדען פ'מן חונס ז'יט ז'יבליג
אמן ק'מ'פ'מ'זעריע חונד פ'ט'ליג אמן ח'ינ'פ'מ'זעריע גע'מ'כ'דעט
ז'יח.

דיעזע נ'מ'כ'רי'ט'ע שללע'ה'וטע ג'מ'ריב'מ'ודי — ע'רפ'י'וטע ז'יך
ז'יט פ'ריידע; די'ח ז'ייטע, וועל'כע ו'מ'רינגע בע'פ'עה'יגטע, ו'מ'י-
רען ד'ייטטע, דענען געגענ'מ'יבער ז'יך ג'מ'ר נ'י'ט ב'זע ו'מ'ר ז'יח
די'ח ס'וד ל'מ'ה'ען לו' א'מ'סען, די'ח יעדער ג'וטע ז'יט מ'ז'ינגער
געגען מ'יהרע ב'רידער מ'ין ז'ייר'שפ'ח ז'יבערנ'ק'מ'זען ח'מט, ו'ז'י
ו'מ'רען ז'י'ן ג'מ'לען אונגע'פ'ה'ר 60 ז'מן. מ'בער ז'יך ק'מ'נטע
ז'יינע זע'לליג אמן, חונד ז'יט ז'יהנען ז'יעזט ז'יך ז'יך פ'יר
פ'מ'ה'יג, נ'י'ט מ'ז'יין 150, ז'מ'דערן ז'יך 300 געגענען די'ח
ט'פ'ילע לו' ב'יעטען.

ז'יך ז'יקטע ד'מ'ה'ער קונד'מ'פ'טער נ'מ'ך מ'זען ז'ייטען, חונד
בע'ה'עזט הע'סטענס 50 ז'מן ב'ייח ז'יר. מ'זען ק'מ'זען ז'יט
דער נ'מ'כ'רי'ט'ע ל'ז'יק, ז'יח ז'מ'טען נ'י'טס געזעהן. מ'ז'יין ד'יקער
געבעל מ'וה'ז'ל'וטע מ'זען, חונד ז'ן ק'מ'נטע דער פ'ינד ז'יי'ט
ז'יהרען נ'מ'כ'מ'ר'טונגען ענטג'מ'גען ז'יין. דעס'מ'ל'וב בעס'מ'זען ז'יך,
ז'יך ווענגער 'מ'ז'יין די'ח ז'ינטע'ליגעל דער זענטען, ח'ום ז'יך
דען ז'ינטע'ליגעל דער ט'ה'יערע ל'ז'יער'מ'סען. געו'מ'ה'ל'יך, ו'ז'י
נ'מ'ז'יך ז'יינע דער'מ'ז'יגע עקס'פ'עדי'ל'י'ן אונטער'מ'זען ו'ז'י,
חונד ז'ייטע ז'י'ס ז'יינען מ'נדערן א'מ'דע ק'מ'זען, מ'ז'יין ז'יך ז'יך
ז'יינען ז'ינטע'ליגעל לו' זעגען, געבען די'ח ט'ה'יער, וועל'כע די'ח
פ'רע'ד'ליגע ר'יע'ען, ל'ז'יען פ'מן אונרוהע לו' ערקענען, די'ח
פ'מ'סט נ'י'מ'ז'ען ז'ייטען. די'ח פ'מן ז'יינער ז'מ'נט'מ'זען הער'ז'גע-
ז'מ'טען ט'ה'יערע לער'ט'רייטען ז'יך ז'יך דער נ'מ'ה'ע דער עסט'מ'ז'י
ל'י'ח, מ'ה'נע מ'נול'ויגען, ד'מ'ס ז'ירגענד עט'ו'מ'זען אונגע'ו'מ'ה'ל'יעס
ז'יך דער מ'זעגענד פ'מ'ר ז'יך געהע, כ'ון ג'ויבטע ז'יך ק'יינען
ז'יבער'מ'זען זעהר בע'פ'יר'טען לו' ז'יסען, בע'פ'מ'ה'ל ד'מ'ה'ער ז'יי-
נען ז'ייטען, ז'יהרע פ'מ'ז'ען ט'ענדיג גע'מ'דענען פ'ז'ינטען,
ז'יח ז'יהרע ז'ו'ז'יל'י'ן ז'יך דען געווע'ה'ר'מ'זען ז'י'ל'וטע'ל'וטען,
די'ח ז'יך ז'י'ן ט'ופען ז'מ'טע ז'יינ'רי'טען א'מ'סען, חונד ג'מ'ב
ז'יהנען ד'מ'ס ב'ייח'פ'יעל דער ז'יע'רהייט, ז'ינדען ז'יך ז'יך ל'וס
פ'ריה'ט'יק נ'יעדער'זעלטע ז'יח ז'וי'פ'מ'ז'יער'טע, מ'ז'יין ג'ז'יעס
לו' ט'ה'ן.

נ'מ'ך בעענדיגעטען פ'ריה'ט'יק ג'ינג יעדער נ'מ'ך ז'יינען

בַּמַּהְלֵךְ חַיֵּךְ מִיְהֵסָה, כּוֹר דְּמָס וְמִדְעָן דְּעַר גְּעוּוֹעַהֲרַע לֹו בַּעֲזֵאֲרָגְעָן,
 וּוְהָרַעַנְד חַיֵּךְ דְּמָס מְבִדְרִיקָעָן מִיְבַעֲרֵנְחָהָס. יִזְכָּעַר וּוְאָר חַיֵּךְ,
 דְּמָס מִיִּנְעֵ לִיִּטַע בִּיִּסָן קִנְחָלוּ דְּעַר וּוְסָקַעֲטָעָן מְלֹוֹעַס בַּעֲגִיִּיִּשְׁעָן
 מֹוֹנְד לֹו מִיִּנְעַר הִילְשֵׁע הַעֲרַבִּיִּי מִיִּלְוֵן וּוִירְדַעָן. חַיֵּךְ טִיִּטַטַט
 חַיֵּךְ נִיכֵט; בַּמְלֹד הַמְטַטָעָן יִזְך מִיְהֵרַעַר מְלֹוֹע, דְּעַרְעָן
 כְּמַחְעָן חַיֵּךְ חַיֵּן עַלוּ וּוְחֵטַטַע פַֿעֲרַעֲוִיִּגְעָן וְחַסְסָעָן, דּוֹרְך מִיִּנְע
 וּוְחָלְקַע פֶֿתָן כּוֹיֵךְ, דִּיִּח יִזְך לֹוִיטָעָן דְּעַק טּוֹפְשָעָן מֹוֹנְד דְּעַק
 הַמְלֹוֹעַנְכִּיִּיעַר דְּעַר פִּֿיִּנְדִּילְעָן טֵרֹופְשַׁע וְחַגְעֲרַטַע, מִיִּט חִיר
 פַֿעֲרַמִּיִּיִּגַט. דִּיעִזַע הִילְשֵׁע קַמְסָן וּוִילְקָחֲחָשָעָן, דְּעָן מְלֹסִבְמֹוֹד
 דְּעַקְטַע דְּעַר פִּֿיִּנְד דְּמָס דְּמָךְ דְּעַס טּוֹפְשָעָנִס מְבֹו מֹוֹנְד בַּעֲחָס
 מְדַעַר בַּעֲוּחָר' מֹוֹס פֶֿתָן דְּמָרְט הַעֲרַמְב מִיִּט בַּרַעֲנַעֲדַעָן בַּעֲחָס
 כַּעָן. וּוִיר פַֿעֲרַטִּיִּדִּיִּגַטָעָן מֹוֹסִס מֹוִיל' דְּמָס הַעֲלֹדַעֲמִיִּטִּיִּגַטַטַע.
 "עַנְדִּילִךְ, גַּעֲגַעָן דְּרִיִּיִח מֹוֹהַר, עַרְהִיעֵלוּט דְּעַר מְבַעֲטִט וּוְחִרְכִּי-
 גּוֹע מִיִּנְעָן טּוֹס דּוֹרְך דְּעָן מְרַס מֹוֹנְד לִיעַס זְמַפֶֿתְרַט לֹוִס רִיק-
 לֹוֹ בְּלֹמְזָעָן; זִיִּנְע פַֿעֲוּמֹוֹנְדַעֲטָעָן נְחָהָס עַר מִיִּט יִזְך מְבַעַר 15
 טְמֹדַטַע לִיעַס עַר לֹוִיק, וּוְהָרַעַנְד מֹוֹנְעֵרַעֲוִיִּטַט חַיֵּן דִּיעִזַעָס
 קְמַחְשֵׁע פֶֿתָן מְקָרְגַעִס 9 בִּיִּס נַפְשִׁיִּטַטַמְגַס 3 מֹוֹהַר פֶֿתָן מִיִּנְע
 מְחַטְשֵׁע פִּֿיִּנְל' גַּעֲטֹמֹדַטַעֲט מֹוֹנְד פִּֿיִּנְל' פַֿעֲרַעֲוִיִּגַטַעֲט וּוְחַרְעָן, פֶֿתָן
 וּוְעֹלְעָן לַעֲלַטַעָן נְמָךְ 3 מֵן מִיְהֵרַעָן וּוְמֹוֹנְדַעָן טַטְמֹוֹרְבָעָן, דְּמָ
 וּוִיר חַיֵּן דִּיעִזַעָן מְקָרְדַעֲרִיטָעָן קַעֲחַפְשֵׁעָן וּוְעַדַעַר מְרַלַט נְמָךְ
 מְרַלְנִיִּיִח בַּעֲחָסָעָן. (יִיכֵטַע וּוְמֹוֹנְדַעָן זֹכֵטָעָן וּוִיר מִיִּט פִּֿיר-
 טַעָן זְמָן מְשֵׁעָן מְלֹס וּוְחָלִיךְ עַרְנִיִּיטַעָן וּוְחַסְסָעַר לֹו הִיִּלְוֵן;
 בִּיִּח דְּעָן טּוֹעֲרַעֲרַעָן וּוְאָר עַס חַיֵּן מְנַדַעֲרַעַס דִּינְג; מִיִּס מְלֹוֹ-
 גַעֲמִיִּנְעָן פִּֿיהִלְטַע דְּעַר פַֿעֲרַעֲוִיִּגַטַעֲטַע זִיִּנְעָן לֹוִטְמַטְמַנְד זַעֲלַבְטַט;
 הַמְשֵׁעָטַע עַר נִיכֵט וּוְעַדַעַר לֹו גַעֲנַעָעָן, זְמָן רִיעֵל' עַר זִיִּנְעָן
 בַּעֲטָעָן פִּֿירִיִּנְד, מִיְבַעֲרַטְרֹוֹג מִיְהֵסָה מִיִּט קּוֹרְלַעָן וּוְמְרַטָעָן זִיִּנְע
 לַעֲלַטַע מְנְמָרְדַנֹּגְעָן מֹוֹנְד בְּחָט מִיְהֵסָה מֹוֹס דִּיִּח גַּנְחַדַע מִיִּי-
 נַעַס פִּֿיִּנְטַעֲנֹוֹסִסִּעַס, דְּעַר פִּֿירִיִּנְד מֹוֹנְטַעֲרַזֹכֵטַע דְּעָן פַֿעֲר-
 וּוְמֹוֹנְדַעֲטָעָן, וּוְאָר עַר דְּעָן זִיִּנְעַר מִיִּנְוֹג, זְמָן פֶֿתַסְטַע עַר מִיְהֵן
 חַיֵּן זִיִּנְע מְרַחַע, דְּרִיקַטַע מִיְהֵסָה נְמָךְ מִיִּנְחָמֹוֹ דִּיִּח הַמְנַד, מֹוֹנְד
 חַיֵּן פִּֿיִּנְטָעָן. מְדַעַר פִּֿיִּסְטְמֹוֹעֲנַטּוֹס פִּֿיהֵרַטַע דִּיִּח לַעֲזַנְג דְּעַס
 דְּרַמְחָמַס הַעֲרַבִּיִּיִח. עַס וּוְאָר דִּיעַס טֵרֹוִירַג, פִּֿיִּלְוִיכֵט בְּמַרְבַּחֲמִירַס!
 וּוְחַס וּוְחָט מִיְהֵר מְבַעַר? הִיעַר גַּמְב עַס קִיִּן מְנַדַעֲרַעַס מִיִּטְטַעֵל."
 וּוִיר נְחָהָעָן יַעֲלַט מִיִּנְעַר עַפְתָּכַע חַיֵּן גַּמְרִיבְמֹוֹדִיס לַעֲבַעָן,
 דִּיִּח עַר מְבִיכֵטִיִּךְ מִיִּט מִיִּנְעָסָן טֹוִיִּיעַר מֹוֹהִיִּלְוֹט, דַּעַסִּמַעָן
 לִיעֲטּוֹנְג עַר נַפְשֵׁאֲחָמֹוֹס, מְבֹוֹמְחָלוּ מֹוִיך נֹוֹר לֹוִס טַהִיִּל פַֿעֲרַזֹכֵט
 הַמְטַט; וּוִיר וְחַסְסָעָן מִיְהֵן דַּעַסִּהֲמֹוֹב זַעֲלַבְטַט טַפְרַעֲבַעָן. "מִיך
 הַמְטַטַע", עַרְלִמְחָלוּט עַר, כִּיִּחְמֹוֹס מְחַס הִיִּרְמַחְטַהָן גַּעֲדַמְכֵט מֹוֹנְד

בעטרקטעטע זיך פֿיר גענלויך מונפֿקהיג לוי מינעטן עהעמאנעט,
 לוזמל ווען זיך דיז מונמבהענגיגקייט זיינעט קערקטערס מונד
 זיינען מונוידערטעזליכען הענג לוס זבענטהיירער לעבען זינ'ס
 זויגע פֿעססטע. זיינע פֿרויז מונד קינדער המבען, ערטיען זיר
 זלס זיינע ריין מונגעגליכע זמלע פֿיר זיינען זמן, דער זיין
 לעבען זיינעטן פֿרינליכע געווייטה העט, דעסטען ערפֿעלג, וויז
 פֿעלסטמאנדיג ער מוז זיין, זיהטן ניעמאלס דיז לוי מינעטן
 פֿעזליענפֿעטער נאָטהיגע רועע למסען דערן. דמס טיקזמל
 העטטע יעדעך מנדערט ענטטיעדען; דורך דען פֿעלזוסט זיי-
 נער מיטמליעניטען קמפֿעגענקסטען בליעב זיך זיין מינער
 גמלליכען פֿערמינזמזונג לוריק, מונד עט טיען זיר זלס טמקנדע
 זיך מליין מוזן דער וועלט. עט ווער זיר ניכט זיין זיינליגע
 דיעזער פֿריינדע געבליבען, דען דמס הערל זק נאָטהיג העט, וויז
 דער קערפֿער דיז נאָהרוג; דיז, וועלכע דען טיעברוך זיבער-
 לעבט העטטען, ווערען זיר פֿרעמד. לוזר ווערען עט טמפֿעערע
 זעעלען, קרעפֿטיגע הערלען. זיך קמנטע זיז יעדעך ערסט לוי
 קולע לייט, מוס זיט זיינעטן פֿען זיהנען זיין מיין זינגעט
 פֿערהקלטיגט לוי טרעטען. דיעזער מונערזעמליכען לעערע,
 וועלכע דיז טרעקליכע קמטמטרקע ע מוס זיך הערוס הער-
 פֿערגערזען, עמפֿעמנד זיך יעטלט דמס בעדירפֿניס נאָך זיי-
 נער זעלע דיז זיך זיבעטע; זעהע זיינע זמלע זעלע טיען
 זיר דמס דמזיין מונערטרקמליך, פֿעסט מונמקמליך. זיך העטטע
 לוזר קמזעט, זיינען פֿריינד מונד ברודער, וועדערגעפֿונדען,
 זבער דיעזער ווער דורך דיז פֿעליכען זיינעט זמטעם לוריק-
 געהמלעטען. ער קמנטע ניכט זיט זיר לוזמזעלעבען, מונד
 זיר זעהען מונס קוסן זיינמל דיז וועלכע הינדורכ, זיך
 פֿיהלע זמזק, וויז געזמגט, דמס בעדירפֿניס נאָך יעמנד, דער
 זיך זיבעטע, דער זיך זעהע פֿערלוג זיבעטע; דען דיז פֿריינד-
 טמפֿט זיזט זיינע פֿרוכט דער לייט; זיז בעדמקמליך דער זעהרע,
 מוס לוי רייכען, וועהרענד דיז זיבעט זיין בליטל זיזט, זמפֿט-
 זמלס זיין קינד דעט געוויטטערס; זבער וועט טהוט'ס. ? זיך
 זיין מינער פֿען דענען, וועלכע דיז געוויטטער, וויז העפֿטיג
 זיז מוז זיין זמגען, דער רועע דעט לעבענט, דען טוועזער
 דעט הערלענט, פֿערליעהע.

וויז, מונד ווען ער זיין ווייב עכרוגען, העט גמריבמליך
 ניעמלס ערלעהט, זיינלעכע מנדרייטונגען זבער למסען
 פֿערוטעהען, דמס זיז דיז ברויט זיינעט מנדערן ווער, דער
 זיט דען פֿעלזוסט זיינער געזיבעטען זיין גמלעט לעבענטמליך

פֿערן אָר. גמריבֿחֿדי זאָגט זעלבסט איבער די זענע היירמט: וואָרדע
 דחבייח מיין פֿעהלער בעגמאָגען, אָן געהאָרט זיך די זענער פֿעהלער
 פֿלוויין לו. דאָס וואָר מיין פֿעהלער, דאָס דורך וואָנערע פֿער
 מינגונג לוייח הערלען דאָס הערל זיינעט אַוואָלדיגען לעררייט
 סען! ... זענער זיח מיזט טאָד, אונד ער, ער מיזט גערעכט! ...
 קאָנטע מיך זענער דיח גרָאָטע דעס פֿעהלערס? דאָרט פֿון דער
 זינדונג דעס גרידן, פֿון יענען טאָגע, וואָ מיך נאָך האָפֿעטע,
 זיח דען טאָדע טטרייטיג לו אַפֿען, אַוואָלמאָס מיך קאָנאָלזייט
 זיחערען פֿולס, אַוואָ זיינע זעלטען טאָגע לו לִתְהִלָּתוֹן; מיך פֿינג
 זיחערען פֿלייטהערען מִטְהַעֵן מוֹד, זיינע זיפֿען עאפֿעני
 גען זיחערען זעלטען זייפֿלעך! מיך קיטטע די זענע טטערבענדען
 זיפֿען. מַך, מיך אַוואָלמאָג זיינע זיינע .... אונד מיך זיינעט
 טראָנען דער פֿערלווייפֿונג!

גמריבֿחֿדי לִפְהֵן זיין ווייב זיט מוֹד זיין טוֹד, וואָ זיח
 זעהר פֿולס מיין זיינען קאָופֿע טרייח פֿון זיינער זייטע פֿעֿכט
 אונד פֿולס זיינע פֿייריגע טאָפֿטער זיחערעס פֿעֿטערלִאָנדעס ענטי
 וועדער זיח געוועהר זעפֿייערטע, אָדער זיט דען זאָבעל פֿון
 דער פֿונד זיחערען קאָופֿעגאָטען אַוואָ זיח פֿאַרמאָלזעטעט.
 מיין דען זערדעריטען זעגעפֿעֿכטען וואָ זיח זיכט פֿאַן זיינער
 זייטע, אָנדערן טטענד פֿאַן הינטערטהיין דעס טיפֿעֿעס
 רואיג אונד טטאָל, זיח וואָ אונד ריכטעטע זיט מי
 גענער פֿונד דאָס געטיטל, אונד זיח דאָנקטע אַפֿון דיח
 רעטטונג דער וואָלזיפֿן פֿאַר פֿערברענונג מוֹד לו אַפֿנדע:
 פֿולס גמריבֿחֿדי נאָך פֿערלוסט זיינע טיפֿעֿע פֿולס געריזן פֿייהרער
 ווייטערקאָופֿעטע, היעלט זיח טרייח אַוואָנער געפֿעהרען אונד
 ענטבעהרונגען פֿאַלער מַרְט בייח זיחערן מוֹיט, אונד זייטעטע
 זיחערן פֿולס סאָדאָט, אַדוואָטאָט אונד טפֿיפֿן דיח טרעפֿעֿ
 זיכטען די ענטטע.

מיין דען געפֿעֿכט קאָריטיבֿני וואָרדע טראָט דעס העל
 דענאָוטהעס פֿאַן טעקסיירח אַוואָנערע קאָפֿעלעריע לערשפֿרענגט,
 אונד מיך זעלבסט זיט זיינען דרייח אונד זעבליג פֿאַוואָלדמטען
 פֿאַן זעהר פֿולס פֿינג' הונדערט אַפֿון דער פֿיינדליכען רייטערייח
 אַוואָלנגעלט. מַיִט פֿאַלעבטע פֿון די זענען טאָגע דיח טרעקליכט
 טען וועכטעלִאָנע דעס קריגעס. דאָ זיח זיך נור אַוואָנערן דער
 קאָנע זיינער זיינעֿען לוטויערין דעס קאָופֿעֿעס אַוואָנערן אַפֿון
 אָן בעטריעב זיח זעלט דיח מַקאָנעֿט דער וואָלזיפֿן, דען זיח
 פֿירכטעטע, עס אַפֿעֿען דען טטרייטענדען דיח פֿאַטראָנען מוֹיט
 געהן. דאָס פֿייער, דאָס וואָ לו אַוואָנער האָלען האָטטען, זינע

מין דער טמהט פֿערטוויאזעטלען, דאָס דיא וואַליליָן, ווען זיך
 ניכט ערנייערט ווירדע, זיך בחוץ ערטוועפֿען אַקטע. מניט
 נאָהערט זיך דאָהער מין דיעזער זבאָיכט דעס קריעגס-סוי-
 פּאָמלע, מױס מױן הױפּען פֿאַן עטליכע לואַנליג פֿינדליכען ריי-
 טען, וועלכע זייניגע פֿיליטאָניגע פֿאַן מונס פֿערעפֿאָגטען,
 זיבער מונערע אַקדמטען הערפֿיעלען, מױס זיינע פֿאַר-
 טרעפֿליכע רייטערין, מױן העררליכעס פֿעערד רייטער, קאָננע
 זיהנען מניט זייערע ענטפֿליעהען; מױן מין דער ברוסט דיא-
 זעס וויבעס טאָג דאָס הערל זיינעס הערדען. טמטט לו ענט-
 וויכען, פֿיערטע זי מונערע אַקדמטען מן, זיך לו פֿערטהיי-
 דיגן, אונד פֿאַנד זיך פֿלעמלויך פֿאַן דעס פֿינדע מוהריגט,
 מױן ווען אַקטע זיך ערגעבען, זיך זיבער זעטלט דעס
 פֿעערדע דיא טפֿאַרען מין דיא זייטע אונד זייט זיינעס קרעפֿ-
 טיגן טפֿאָנג זייערע זיך אַקטען דורך דיא פֿינדע הינדורף.
 זיינע קוגעל טאָג דורך זיהרען הוט, זיך פֿערענגטע זיהרע
 הַמַּרע, זאָהנע יעדער דיא הירענטמלע לו בעריהרען. פֿיעלזייכט
 וואָרע זיך ענטקעווען, ווען ניכט זיך זיהר פֿעערד פֿאַן זיינער
 לווייטען קוגעל טאָדטויך געטרעפֿען לואַמאָנענגעטטירלט וואָרע;
 זעטלט מונע זיך ערגעבען אונד וואָרדע פֿאַר דען פֿינדליכען
 זעבערסט געברעט.

מונעפֿערגלייך פֿאַן מונע מין דער געפֿעהר, וואָרד מניט
 הערלהפֿעט מוגד הערדענמוטהיג מין מונגליק פֿאַר דיא-
 זעס גענערמלסטמב, דער לואַר זיבער זיהרען מונע ערטוויט
 וואָר זעבער ניכט טמקט גענוג בעזאָס, פֿאַר זיינעס וויבע דען
 טמאָל דעס זיגעס לו פֿערברעגען, וועט זיך זייטע טטרענגעס
 אונד גערינגטמליגעס טרעמל זייניגע וואָרע לוריק, מין דענען
 זיך זיינע פֿערמלעכע דער בעזיעגעטען רעפֿובליקאָנער הערויסלו-
 פֿינדען גלויבטע, אונד קאָנפֿעטע עבען זאָ קרעפֿטיג זייט דעס
 אונדע, ווי זיך עס זייט דען וואָפֿען געטמאָ. מניטע היעלט
 זיך פֿיר טאָד, מין דיעזעס גלויבען ערבמט אונד ערהיעלט
 זיך דיא ערלויבניס, אונטער דען זייכען, וועלכע דאָ מלמלע-
 פֿעלד בעדעקטען, נאָך זיינעס זייכענאָסן לו זאָכען. זאָנגע זייערע
 זיך מױן אונד זיינעס טמטען גלייך זיבער דיא בלוטגאָטר-
 ענקטע עבענע, אונד זאָטע נאָך דעס, דען זיך מױסלויכידען
 פֿירטעטע; זיך ווענדעט דיא טאָדטען מונ, זיך זייט דעס
 געזיכט מױן דיא ערדע געפֿאַלען וואָרען אונד זיך נאָך קליידונג
 אַדער פֿיגור זייניגע זאָהליכקייט זייט זיך לו בעזיטלען זיענען.
 זיך נאָכפֿאַרען וואָר פֿערגעבליך; זיך וואָרס פֿייהלעהר,

דען טפעטער דרמס טיקזמן דען טהערל אויפבעווארט העטטע,
 היט היינען טרעקען מיהרע טטעררען וואנגען לו נעטלען, מונד
 מלס דיח טרעדעסמאגסט זיך לואממענערעסטטע, זיר ניכט
 געטטמטטעט, מיינע האנד פֿאלן ערדע מוילן זיא לו טטרייען
 קדער מיינע בלוזע מוילן דרמס גרמב דער מוטטער היינער קינ-
 דער לו ווערען.

מלס מיינע מיינערמאטען זיך פֿערזיכערט העטטע,
 דרמס זיך נאך לעבטע דרמטע זיא נור נאך מן מיינעט, מן מיהרע
 פֿאליכט, במלד באט זיך מיהר מיינע געלעגעהייט דמלו דמך.
 דיח טרוקענהייט דעט זיעגרייען פֿיינדעט נוטלענד, גינג זיא
 מין מיינ הויט דרמס מין דער נקהע דעטייעניגען למג, מין דען זיא
 מלס געפֿמגענע בעוואקט וואורדע, מונד ווא מיינע פֿרוי, קהנע
 זיא לו קענען זיא מויפֿנעהן מונד בעטיטלטע, זיין מואטלו,
 דען זיך וועגגעוואקען העטטע, מוס פֿרייער מין היינען בעווע-
 גונגען לו זיין וואר מין דיח געוואלט דעט פֿיינדעט געקומען;
 זיא פֿערטויטטע מיהן היט דען מיהריגען, דער טאנער מונד פֿאלן
 גרמסטערען ווערטהע וואר. דיח נמלכט ברמך מן; מיינע טטירלעטע
 מין דען ווארד מונד פֿערטוואנד דמין.

עט געהערטע גויילייטיג דרמס הערל מיינער למוין מונד
 דיח טנעוואיקייט מיינער גמללעווע דמלו, מוס זמלעט לו
 וואגען.

עט וואר מין דער טהמט עטוואט וואונדערבארעט, דייע-
 זעט טמפֿערע ווייב מוילן מיינעט פֿיייעריגען רעננער רייטען לו
 זעהען דען זיא מין מיינעט הויזע, ווא מן זיא זק גמסט-
 פֿרייטליך מויפֿגעמאמען, ערבעטען מונד געבארט בעקמס מונד
 דייעזען וואקהנד מיינער טטורמנלכט, מיס גמלמפֿ פֿארטטיר-
 מענדמיינער פֿעלזען מונטער דען זייטען דער בליטלע מונד דען
 קמלען דעט דמנערט, דען זק וואר עט מין יענער נמלכט דעט
 מוגליקט. פֿיער קייטער, דיח מן דען מופֿער דעט פֿלוסטעט
 קויפֿמס מויפֿגעטולט ווארען, ענטפֿולעהען ביים דען מנבליק דייע-
 זער ערטיינג מונד פֿערבארגען זיך הינטער דען בוטווערק דעט
 מופֿער דעט פֿלוסטעט. דייעזער, פֿמקס רעגען מנגעטוואלען מונד
 דוך דיח בערוואמטער מוס דרמס דמפֿעלטע פֿערטטמקקט,
 וואר לו מיינעט טטרמקס געווארדען, מונד טרמלדען זעטלעט
 זיא מיינער דענעלבען, ניכט, ווי פֿמק מיינען טמגען מין מיי-
 נער טמקען במרקע, זמנדערן הינדוך טווימענד, למגעקומע-
 מערט מן דיח מקהנע מיהעט רמסטעט, דרמס זיא היט מיהרער
 טטימע מיייערטע. דיח וועלען טטירלעטען זיך ברויענד, ניכט

עטווח חיינע קורלע טטרעקע, זאנדערן אין חיינער אויסדעהנונג
 פֿאָן 500 טריטטן דִּמְהִין, מונד דאָך עררייכטע זיח געזונד מונד
 גליקליך דאָס זאנדערע מוֹפֿער. חיינע טאָמסע קמפֿע, דיח זיח
 מייליגסט זיין וואָגער גענאָס, וואָר מוֹלעס וואָס דיח מונער.
 טרעקענע ריינערע מיננערהאַלב חיינעס לייטרויזעס פֿאָן פֿיער
 טאָגן לוי זיך נאָהן, ביס זיח ענדליך לוי פֿאַקטריח ווידער לון
 קאָרעס דעס זאָבעטטען זאָרמאָהן טטיעס.

דיער טרעפֿען וויר זינטיח מונד זיך, נאָך חיינער זאָלע.
 טאָגיאָן טרעננונג ווידער לואַממען, נאָך דעסן וויר מונס געגענ.
 זייטיג פֿיר טאָרט געהאַלטען האַמטען. זימן קאָן דענקען, וועלכע
 פֿריידע וויר עמפֿאַנדען! זאָבער נאָך גראָסער וואָר מונערע
 פֿריידע זאָן זיין ברעפֿעס ווייב במוֹד נאָכהער מונערן זעבען
 הענקטטי לוי וועלט ברעפֿעס.

במוֹד קאָסן דיח פֿאַרמאָג פֿאָן ריח גראַנדע נאָהע, גאָריבמוֹדי
 ומוֹרדע דאָס קאָמפֿאַנדען חיינעס קריגסטיפֿעס זאָבערטרויעט
 וואָן ער זאָבער במוֹד פֿאָן זעכערען פֿיינדייען קריגסטיפֿען זיך
 מוואַרינגט פֿאַמנד. טרעטל דער טרעטט וואָזען מונד דרעקענדען
 געפֿאַהר זיין דער זיך זיך יעלט בעפֿאַנד זיבערזיעט זיך זיך
 דאָך ניכט דער פֿערלנדייפֿאָנג ניין! קאָטט בעווייזט זיך גאָנדע זאָ
 זיך מויל זיחן פֿעסט פֿערטרויען דייע: דיח וואָרטע דעס העודען:
 היער זאָגט ער פֿערנערהאַנדעלטע זיכט ניכט מוֹליין מוואָס זעבען
 מויל וועלכעס זיך פֿערליכטעט האַמטעט עס גאַלט דיח עהרע לוי
 רעטטען, נון קאָסן זיך זאָבער היערבייח לוי גוטע דאָס זיין פֿאַהר.
 לייג זייכטע זאָן דיח דער פֿיינדע וואָר. זיך זאָלע וואָ זאָגליך
 דער קיסטע נאָהער לוי קאָממען וואָהרענד דייעזער לייט
 האָבע זיך זעכר זאָן דיח העלפֿעט זיינער זאָמנאָפֿעט חיינגע.
 ביסט. מויל גינג זיך יעדע זאָדוג מוואָס. זיך זיעט דאָהער
 דיח קעטטען דער פֿאַהרלייגע מוואָס זיינאָנדער טפֿרענגען זיעט
 דיח נאָגעל. דיח האָמער מוֹלעס פֿאַרהאַנדענע זיינען מונד זעדער
 לואַממענע פֿאַפֿען מונד טוֹדיערטע דייעזען פֿאָן מוֹלען זייטען דעסן
 פֿיינדע מוואָס געזיכט. זיי עס ענדליך נור מונד זיינער קוֹינעןטאָר
 געזאָנג מונד לואַמער ערטט געגען זאָמנענאָפֿעט מונטער העפֿטיגע
 קאָמפֿאַנען דאָנער דעס פֿיינדעס פֿאָן מוֹלען זייטען הער, דאָך
 דאָס זאָנד לוי עררייכען

ווי זיבערגעהן דאָס ווייטערע זאָבענטייערליכע זעבען דייע.
 זער לייט, דאָס זיחן פֿיר זיינען קינעטיגען וואָהרען בערויל נור
 ביודעטע מונד טאָהאַלטע. זיין פֿיעלערלייע געטטמוֹד נאָהטע דעסן
 הייזעןטאָזען קאָמפֿאַנען דער טאָר, זאָבער זיין גוטער געזיחוס

החלו חיבת חיים יעדער געפֿההר חונד נאָטה, חונד דורך טווערע
פריִעוואָגעקרקעֿטיגט, קעהרטע ער נאָרטיטירויטען טאָגענדעס
פֿעברואַר 1848 נאָר חיירקפֿע לוריק. פֿיר גאָריבמאָר ערעפֿענטע
זיךיעטלט מיניטמאָיען מייןרייעס פֿעוד דערטהעטיגקייט. קאָרל
זאָבערט האָטע דיא עסטעררייער בערייטס ביים פֿעסטמאָר
חונד גאָיטק געטאָמען, רחֿדעלקי זיך נאָר פֿערקאָמ געוואָרען חונד
קאָנג פֿערדייננד פֿאָן נעמען 20,000 מינן חונטערטיטלונגס
טרופֿען אויס דעס קירכענטאָמעטע לוריקגעווען, מױס גאָרי
באָדי מיט זאָרדיניטען הויפטקוואַרטיר פֿאָר זאָנטוֿע ערטיען,
חונד דען ריטטערויכֿן קעניג זיינע חונד דיא דיענטע זיינע
זיט דעס טיפֿע "עספֿעחללח" חויס זאָועריק נאָך גענום
לוריקגעקעהרטען זאָנדסאָייטע מללוביעטען. קאָרל זאָבערט פֿערה
וויגערטע יעדע דירעקטע זאָנטוואָרט חויל גאָריבמאָדיס זאָנע
ביטען. נאָך זאָט ער זיטטען מיט זיגעטאָריקע. זעניגע זאָמעטע
טפעטער ווירדע ער דיא טרופֿע דעס קיהנען פֿערטיקטען זיט
קאָפֿענען זאָנען עספֿעחגען זאָבען. זעטלעטער גינג נאָך
זאָנען חונד עספֿעחדיע הוילונגען דעס פֿרייהייט בערוויס
טען פֿאָרקעס. דאָס פֿערטהיידאָגאָסקאָזיטע זקלעפֿטירטע
זיינע דיענטע חונד זאָנדטע חייהן נאָך דער פֿרפֿעילז בערגמוֿס
זין קורלעס זאָקטע דער לויבער זיינעט נאָמענט חונד זיינער
זאָנעטהייערויכֿן טהאָטען 3000 פֿרייוואָגע חונטער זיינע
פֿעהנע. זעלכע דען טפֿוך! פֿרייהייט חונד זיינהייט מיטמאָ
יענס! "מױס זאָנטרייעט פֿיהרטע. זעהרענד דעס זעההפֿעטען
פֿאָרטרייטענט דער עסטעררייער, זאָנד ער לזן טוטלע זאָ
זאָנדס הערביגעווען זין זאָללע ערפֿוהר ער דעסטען בערייטס
ערפֿאָנגטע זיבערגאָבע דורך קאָרל זאָבערט זון דען פֿיינד. נאָך
גאָב ער דיא זאָכע דער פֿרייהייט ניכט פֿערלורען, זאָרל זיך
זין דיא בערגיגען חוואָגעבונגען דעס זאָק זאָגאָרע חונד נאָהס
2 עסטעררייכֿטע דאָמעפֿער חונד 1500 מינן נאָך זאָרלללענע
לז טרענספֿאָרטירען. ער נאָהס דיעזע טאָדט נאָכט, זאָוואָהל
10,000 עסטעררייכֿער זין דער נאָהע זאָגען, חונד דיא טאָמעט
לז טאָנען פֿערויען ער דיעזעלכע זיט זיינען זייטען זין קיינען
טרופֿען, מױס גענערפֿעל ד'זאָסערע זיט זיינען גאָללען קאָרפֿס
הערמאָרטירטע. גאָקאָר עררייכֿטען זיינע זאָרמטען פֿיע
זאָנטעזיטען באָדען. גאָריבמאָדיס טעניע, טרופֿען חויל טוואָרי
געסן ריקלוגע לז זייטען טרופֿט היער חויל דאָס געללעדסטע
הערפֿאָר. באָד דאָרויל זעהן וויר חייהן זיט זיינען קאָרפֿס זין
באָזאָגען, חונד רעפֿובליקאָניטע פֿאָענע דורללזפֿיהרען, זין קאָס

אויף דאָס העלדענאטיהגיסטע . נאָך מיינטהלן גמב
 דער בעוועהרטע העלד דען פֿאָרדרונגען זיינער אָרדלעטען
 נאָך אונד וואָלטע זיך נאָך פֿענעדריג ווערען , ער האָטטע זיך
 קויפֿן אויף 13 במרקען מיטן האָפען פֿאָן לעזנאָטלעך פֿאָן מדרומי-
 טיטען ווערעט מיינגעטיפֿעט , זיך פֿערפֿאָגטען מיהן דייע עסט-
 רייזיטען סיפֿעטע אונד ווידריגע ווידע . דיח במרקען וואָרי-
 דען לערטטרייט אונד דייע לעטלעטע טטונדע זיינער לעגיקן האָטטע
 געטלעגען . גמריבמאָרי וואָסטע פֿון דעסן טטוראָנד פֿערטלעגען ,
 היט זיינעסן ווייבע אונד וועניגען אונגליקסגעפֿעהרטען פֿאָן קרט
 לו קרט , פֿאָן וואָרד לו וואָרד פֿליכטען . היטטען מיטן וואָרדע
 טטורב זיין ווייב . דיח נאָטהווענדיגקייט , זיך דורך מיין פֿאָן
 פֿיינדען מָקקופֿירטעס אָנד לו טאָיינען , געבאָט נון טרעננונג פֿאָן
 זיינען לעטלעטען פֿיינדען . מוויין עררייכטע ער היט אונגענד-
 ליכען מיהען אונד געפֿעהרטען , נאָך 35 טעגען אַרדיניטען באָדען .
 וועהריעהריגעט טטוואָסט פֿרווואָטעבען מָלס טיפֿעסמיינגער
 אונד גרונדבעזיטלער וואָרדערטע זיינען טהעלן מיבער דיח ריקי-
 קעהר דער מָלען מיטמאָיעניטען לוטטענדע . אָבער עס ערטאָדי-
 טעטע פֿון זיינער זעלע ניכט דען דרמאָ נאָך עפֿענאָליכער .
 פֿאָטריקטיטער טהעטיגקייט , דאָהער פֿיינדען וויר מיהן וויעדער
 מָלס געלערהן מיינעס פֿרייוויליגען קאָרפֿס אויף דעסן קאָופֿע-
 פֿולמלע , מָלס פֿיקטאָר עמאָנעלן מיטן פֿערמאָין היט דען פֿרמ-
 לאָזען געגען דיח עסטעררייכער ליעהט . דיח געטיכטע דייעזעס
 קריגעס מיטט נאָך לו נייט , מָלס דאָס עס נעטאָהיג ווערע פֿון דייע-
 זעסן מָרטיקעל טפעליעלן דער טהעטיגקייט גמריבמאָריס וועה-
 רענד דערזעלען לו געדענקען . זיינער ברמאָוואָר , זיין פֿיהרער-
 טמלענט אונד זיינע קאָמבאָטיגע מיבערלעגענהייט האָט זיך אויך
 פֿון דייעזעסן קאָופֿע בעוועהרט . זעלבסטפֿערטטענדליך האָטטע
 ער נעבען דער מיטמאָיעניטען פֿרמלעזיטען הויפטמאָרשע נור
 זיינע נעבענרָאָלע . אָבער זיח וואָר ווירטיג מיטמאָיערן מָלס
 גמריבמאָרי דייע אויפֿגאָבע האָטטע דען פֿיינד פֿון דיח פֿאָנקע
 לו בעמונרהיגע , אונד דיח נאָך פֿון זיינעסן בעזיטלע בעפֿינדליכען
 אָנדעסטעהייעלע לו מינאָריטען , וואָס מיהסן אויך פֿערמאָגליך גאָנ-
 גען , פֿריהר , מָלס ער היט דען מיינהייטטאָענעסן האָפֿעטע ,
 וואָרדע דעסן קריגעט דורך דען ווידער פֿיקטאָר עמאָנעלס ווילען
 פֿון ווילפֿרמאָקס לוויטען עסטעררייך אונד פֿרמאָקרייך גע-
 טאָקסטענען פֿריעדען מיין ענדע געמאָכט . עס טפֿריכט ריהאָליך
 פֿיר גמריבמאָריס קאָרפֿאָטער , דאָס ער אויף דיח גלענלענדע
 טעללונג מיינעס אַרדיניטען פֿעלדגענערמאָס פֿרייוויליג פֿער-

ליטעטע. זיין סמלעליק מונד דער גליהענדע וואוסט, דאס
 פאטערלאנד זייניג מונד פרייח לו זעהן לייגטע זיין טעטעס
 ליעל. מין דער פערזאן גמריבאלדיס פערמייניגט זיך מואס, מוס
 מויל זינע מואגעבונג זיינען גינסטיגען זיינדרוק הערעקאלו.
 רופען,

דיא עמאנציפאציאן דער יודען

וויר אלע, דא יעטלט לעבען, האבען וואהל אעהר אדער אינדער
 ארט דער אומטעראילך מירן פארמורטהירן מירגעוואגען זענען דאס אונזיק
 זינע פאך מיראעלס, אונד פאפען אוואך בעקענען, דאסאוך איר
 דיעזע פארגעפאסטע אירונג ניכט פראדאגעבליבען. דאך זיידענטאכט
 אונד פארמורטהירן ווארען מיראער דא טועטעמטען פיהרער מיט
 עפענטליכען ווא מיט פרוואטלעבען, אונד דעמאלט האבע מיך איינע
 אירונג איבער דען פארזעגענדען זענטאמלונד לוריקגעמאלטען, ברו לייט,
 ער פארהונג אונד כאדענעקן אירנע מאכטען זענען זייראטערטאונד זעקלערט,
 אונטער דען פראגען דעס טאמאס= אונד פרוואטערעטעס, אונטער
 דען זעגענטענדען דער ברוהנג אונד זעירטונג, וועלע דיעזען לאנד
 טאגע פארזעגען, נראט אונטערייטונג דיא עאנליכפארקאן דער וודען
 אירונג דער הערפארקאנדסטען פיעטלע אירן, אונד וואלען וויר ניכט
 מונדערען לויט פאר מיראפא פערקאנדעטען גרונדעטלען
 אונטעריא ווערען, וואלען וויר ניכט מירונען גראפען טהירן
 יענער זיאפאטהיען, וועלע זעבילדעטע פעהקער פיר אונד העגען
 מירניכסען, אונד דאס איר רעכט מירניכסען: זא אימסען וויר, אונד
 לואר טוירניג, אירן פאך דער ענטווינדונג אונד פעהוואפונג ענט
 רייסען, דעסן טיקאזע דען גרונדטירן דער זאמלען היירונגן קולטור
 בילדעט, דעסען טיקאזע וועקסעלפאלער, אכלרעהענדער, גרויענ
 האפטער ווארען, מוס דא מירגענד מירנער כאטליאן. אאכט, רהט,
 בילדונג אונד וויסען, אונטערבויך מן דער וועלטגעטיכטע, אונדער
 טינגבאר מן דער ערונכערונג דער פעהקער דעס מריענטס לעבענד:
 זיא ווארען מיראעלס טהיר. דיא ערבען יענער גרעסע פבער פגעטירען
 מוס אויסוירפונג מונטער אונד, מיהר נאע מיט דער רעכטאונג
 קייט טאעהליכער טיעל; אונד דאך איסט דיעזער טאמאס הייטע נאך
 איר ועלטענען פעהיקייטען בענאכט, האט ועלכסט מן דער ענטויר
 דונג פריכען געטרעגען, וועלע יעדעס לאנד איר טאמאן מוס דיא
 פראדוקטע זיינער בעסטען זעהנע אכערקענען דארן.
 וואלען מיט עס וואר, דאס דיא מיראעליטען איר מירערנער
 זעהיקייט מן מיהרע כאטליכפאליטעט, מן מיהרע וויטען זיך קאמא

אערן; דאך וויר אונגארן, אלס וויר זעלבסט דיעזע גאבע אין זא האהעם
 גראדע בעזירטען, דירשען דאס גזירע אינגענטאפט און אנדערן ניכט
 אלס פעהער ערקענען. אונד וואס העטע דיעזעם פראען פאקע זא-
 דערעס איבער בריבען קענען, אלס ווען לו וויר דעם ווארטעס
 פאליטער בעדריטונג, דאס זאל ניכטס אנדערעס ווערען דורכטען?
 פאן דעם אויגעבליקע זאן אבער, וואו זאל אלס טאטאטעסברנער דעם
 זאנדעס אנערקאנט זינד, ווערען זאל אויך אויפהערען אריינע זעאנדער-
 טע קאסטע לו ווירן, דערען אינטערעסע פאן דענען דער זאונגעריי-
 הייט פאזירטען; זאל ווערען זיך אין אונגארן פערואנדען; דאס זאל
 זבער קאן נור זעווינגען, ווען איינע טהעטיגע אינטעווינגענטע אונד
 רייכע פאליקסלאהל זאטהייט נראוט זאן וואהל אונד וועהע דעם טאטאטעס.
 ניכט אויס דען זעאיינען בעוועגונדען דער פארט זאדער דעם זאטע-
 ריעזען זעווינגענטע וואהל אבער זעווייטע פאן דען העהערען זעפיהלען
 דער פאטערזאנדעליבע, זעפעסעליט פאן דען באנדען, וועלכע דען
 טאטאטעסברנער זאן דען טאטע קיפפען, אונד זאן דאס טאזע, און
 דער ער וואהנט.

עס זעהערט זאנטער דאס וואונדערבארע טעןאנד זאנטערייפליסטען
 דינגע, ווען זאן דאס זאנלירפאליקען דער זאטע פאן זאנלירפאליקע
 דעם קריסטעיהאס זאנרייט; דען זאנעזעהען דאס פאן, דאס זאל דאס
 זעהערע קריסטעיהאס רעזיגן זאונגערייכער זענטעליבע, זאונגערייכער
 דוילונג איסט, זאטעס אויך נאך דאס זידיטע רעזיגן דאס גרונד-
 זאנע זאונערעס גזירענטע, זינד דאס זעהן זעבאטע זאטעס גזירע-
 זאטעס אין דער זאזאייטען וואו אין דער קריסטליכען זעהערע דאס
 זאנזאטעס, אויך וועלכען דאס זאנלע זאראל אויפזאטעס ווארדען.
 זאל קענען וויר זאן דאס בערעטיגונג אריינע בעקענטעס זא-
 זיינגען, זאנע וועלכע דאס קריסטעיהאס זאל ניכט זעקסיסטירען
 ווירדען? זאנטער בעזא IV ווארדען איינע ווירדען, גרוואזע זאנרדע
 פאן היידען אינ'ס זאנלע אויפגעזאטען, זאל ברעגערעכטען אונד
 פריזעלעזיטן אויסזעטטאטעטע, דאס קאזאנער, אונד עס זאנען קון
 זענטע, דאס זאל דען זעבאטען אינזערעס גזירענטע זאונדער זעווען
 זערע; זאל אונד זאל וועלכער טאטע קאן זאן זאן זאל זאל זאל זאל
 1861 בעהיפטען; איינע רעזיגן, דערען זאנערטער גזירע זאנלע
 זיטעט: — „דו זאנטע זאטע איבער זאנעס, אונד זיינען זעכסטען
 זאל זאל זעלבסט זיינען — איינע זאנע רעזיגן זאל דעם ברעגער-
 רעכטעס אונדוירדען?“

עס זאל ניכט לו זיינגען דאס דורך דאס ווירקונג פאן זייט,
 אונדערדריקונג אונד פערזאנלע זאטע דער זעהערע זאנעס זיך זאטע-
 וויקע זעבלידעט, פערקעהרטע זאנזייטען זעטוורקעלע אונד זאטע-
 ברייכע זאנע זעלבט זאנזעטליכען זאנלע, דאך דאס בעווייזן זאל ניכטס,
 דען עס איז דאס זאטע זאנזעטליכע זאנזעטען אויך ערדען; זעלבסט אונדער
 דען זאנזעטען פערזעליכעסען. זאנזעטע זאן זאטע דיעזע גרונד-
 זאל טאטאטעסברנער זעליכע בערעטיגונג דער זאנזעטען זיינגען,
 זאל זאטע זאן אויך זאנען; „ווירל אונדער זאנזעטען זאנזעטען זאנזעטען
 זענלע זאנזעטען זאנזעטען זענען דאס זאנזעטען זאנזעטען זאנזעטען
 קען, אונד פאן ווירדען XIV. זאן פראנקרייך זענען דאס פראטעס-
 טאטען, זאל זאנזען זאטעס דאס זאנזעטען זאנזעטען זאנזעטען זאנזעטען
 איבט ווארדען; זינד, דארום זאל דאס קריסטעיהאס איינע רעזיגן

דערען בעקעננער דעם טאמאטסברירגעררעכטעם אונזערטע זינד ,
 יא און קעננטע דאס איט פיהל אעהר רעכט זאגען ; דען וואס וויר
 קריסטען , הינגערירסטען פאך פאמאטירטאום דער אונדזדאקרייט
 ענטזעלטליכעם אונד גרייזליכעם פערמיכט האבען , איבערטטויגט ביס
 אין דעם גרענלעכזאמע זאנעס , וואס דיא אורמטווייכענדסטע פאמאטע
 זיא דאס איראמעליטען פארוערפען , אבער ניכט לונ בעווייזען פער=
 אאז וויר קעאפעלען איבערפאלו איט דען וואספען דער געוואלט ניכט
 אינדער מוס איט יענען דעם גייסטעס פיר דיא בעגרינדונג אונד
 אויסברייטונג קריסטליכער קולטור , אונד גלייכמאך לור פעהרעהנונג
 אונזערעם אייגענען גויבענס , בעהאנדלען וויר יענע זאס פארוואס .
 אין דערען טאקע דיא קיראע אונד גרינדזאגען דער זאמלען אאדערנען
 קולטור געהענט אונד פאן דענען זיא און אונזערע פארפאמלערען פאר
 ביינאמה לווירטווענד זאהרען איבערבראכט ווארדען זינד . דיא אירמאניע
 קעננטע ניכט טערפער ווירן . עס זאל נור מיינע העערדע , אין
 הירט און דויער ערדע ווערדען ; זאגען דער געהרילינגע , וויר
 אבער טאקסין איט פערפאמלונג יענע לוריק , וועלכע דיא ערסטען ,
 היילונסטען אונד בערעטיגטעסטען , אנטפריכע אן אונס האבען
 אונזערטויבליך זעכערליך איסט פאליענדס דער געדאקע , דאס
 און פאליע דער פאמאליטאטראן דיא אורמעליטען דיא קריסטען אונד=
 טערדריקען קעננטען , אדער דאס קריסטענטהום דעם איינפאוסע
 דעם אאז און זען גויבענס פרייסגעבען ווערדען ווערדען ; אונד דאך
 הערט און און פאליע זענען זעלבסט פאן געבילדעטען אונד טאקע
 אויספערפען . און פאליע דיא רעזיגנאן דעם קרייזעס פיהל לונ ער=
 האבען אונד האך , זאס דאס אירגענד עטוואס און ערדען זיא בעאייכע=
 טרעטיגען קענטען אונד דער וואהנוויליגע געדאקע , דיא קריסטען
 לונ בעהערטען אדער לונ אונטערדריקען , אאז וואהן כאך נרא אין דעם
 געהירנע איינעם פארמעליטען אונדגעאאדערט זיין . איינע פאנדע
 פאלו אענטען געגענאריבער פאן איינאנען , אונד הערטערגעוויסטע !
 בייס ערסטען פערואכע איסטען זיא לעראמאזוט ווערדען . ווען אבער
 און פאליע פעהרליך געאמאכט , און געיענע , און זא העטטען דיא
 אונטערדריקטען און זייה טריקאלי רייזליך פערדרינגט אונד ווערען
 קיינעם בעסטערען זאכעס ווירדיג , און האבע פיהלע איראמעליטען
 קעננטען געוערנט , אענכער וויר פרויען , אונד אפאנע דער לייסטען
 ערינגערונגען איינעם זעבענס קריפפען זיך אן דיע ; און זיין זא
 אונס אייגענער ערפארונג , דאס זיא אונס קריסטען וועדער אן הערן
 גייסט כאך געווייטע כאמפאטענען ; דיא פערטראבענהייטען אבער דער
 נידערען קאמסען דויעס פאליקעס ווערדען , זא פאלד דיא קרייזע זייה
 רעהטעטיגקייט ערוויטערט ווערדען טהיילס פאן זעלבסט פער=
 טווינדען , טהיילס איסטען זיא רענער איינווירקונג ערליגען , וועלכע
 דאס בייטפיל אונד דער איינפאוס דער געבילדעטען טעענדע טעטעס
 און דיא געווענאמפאליך אונטער זייהנען טעעהענדען אויסאריבען .
 דאס דיא איראמעליטען זא זינד וויר זיא יעלט זעהען , קאן זייה
 נען ניכט זאס פארווארן פאנערעכענטע ווערדען ; עס זינט פיהלזאעהר
 דארין און בעווייס דעם אונדערווייכען קערינעס , דער אין דויעס
 פאליקע זעבט , קעהאט לוויא איינאנען אענטען , אונס וועך זיאואער
 אייכער כאמאן טטרייעט זיא אונס אונטער זאליע קיראמעטע , זאליע
 טעאאע דער ערדע , זאסט זיא איסהאנדעלט , געדריקט פערפאמלונג ,

דער איינפֿאַלסטען רעכטע בערויכט , דורך פֿאַדערטהאַלב טויזענד
 פֿאַהרע דאָהין טאָמפֿטן , אונד דאָן זעהט וואָס אַויס אַיהנען געוואָרדען
 זעהט , אָב זיאַ אַענכער אַרפֿאַוירען ווערדען וויר אַאָעס בען אַרפֿאַן ,
 וויר דער גרָאָסע רָאָבבי דאָן , וויר אַזוי דיר ערלעט , פֿאַר אַאָפֿע
 אונד קרנסטויר דיר אונטער אַיהנען געזעעלט אונד נאָך געזעלען .
 דאָס דיר אַרונגעטאָפֿטען , וועלע און דען יודען פֿאַרזירעט , נור דאָס
 ערנעבכיר אַיהרער געדריקטען אָגע זינד , בעווייסט נעבסט אַנדע
 רעט אונדוידערלענגבאַר אַיינע געטיבטליכע טהאַט אָפֿע . אַין דען אָפֿע
 עבענען אַביסירענס בעטטעהט : יירט אונדענאָרען לייטען אַרין אונד
 אַבהעוויגעס יידישעס קעניגרייך , אונטער אַיינעם אַרונגעטוירטען
 קעניגע . — וואָהרשיינליך רעסטע דער פֿערלעךטען געזענענען
 לען טעטאָאָע , אונד דאָרט , אַאָגעבען פֿאַן ווילדען קריגערייטען
 פֿעלערען לייכטען זיאַ יך אַויס דורך טאַפֿערקייט . רעדליכקייט אונד
 פֿאַייס

וויר ערפֿילען דאָהער נור אַיינע הייליגע פֿאַליכט געגען דיר
 אַענטהייט אונד געגען אונד , ווען וויר דען אַרונגעטוירטען דיר אַענע
 לייכקייט ביטען . דיר קרעפטע , וועלע אַיהנען דער טעפֿער פֿער
 זיהען , לוי ערהאַטען אונד לוי פֿערפֿאַקאָאָען . אָבאָד דער גע
 געווערענע אַאָדעטאָן און זיינע געווענענעכטע פֿאַקלירן זעהט .
 און ער דויער פֿאַליכט רעכנונג טראָגען אונד דיר ווען פֿאַליכטע
 דיר עאָפֿעלירען . דאָאָרט אַבער דויער אָרט אונד אַזוי פֿאַליכטע טראָע
 גע , וועלע און דאָפֿאָן ערוואָרטען פֿאַן דאָאָרט דיר אַרונגעטוירטען
 זיך אונד אַרענטטיש אירט דער נאָליאָן בעטרעפֿטען , און אַיט געזעטלע
 אַויסדריקליך דיר עהע לויטען ווען אונד קריסטען געטאָטעטע ווער
 דען . אַיך וויר קרין אַעקען אירט דער לייט , אַיך וויר קיינע קיינענע
 דען וואָרטע טפֿרעלען , דענען ניכט גלייך דיר טהאַט פֿאַגען אַזוי
 אַיך טפֿרעלע בלאָס אַיינע אינערסטע איבערלייזונג אַויס , ווען אַיך
 אָגע דאָס זיאַ אַרפֿענאָאָען אַין דיר טאַטעסביררענע זעאָריע
 טאַטע , אונד ווירדיגע טריווע זעהע דעס פֿאַטעראָאָדעס ווירן ווערדען .

קאלאמאן גראַפֿ מאַילאָטה .

Dfen, aus der königl. ung. Univ.-Buchdruckerei 1861.

1729/9

